

Особливості правового режиму майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України

Тимошенко Володимир Андрійович ¹, Медвідь Людмила Петрівна²,

Опубліковано	Секція	УДК
30.07.2024	Право	342.722:355.12(477)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14159869>

Анотація. Стаття присвячена розгляду питань правового режиму майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України.

У статті автором проаналізовано наукові підходи щодо трактування сутності понять «правовий режим» та «правовий режим майна».

Здійснюючи аналіз теоретичних підходів автори роблять висновок, що під правовим режимом варто розуміти забезпечений державою та законодавчо встановлений спосіб правового регулювання, призначений для правового регулювання окремих сфер суспільних відносин, що складається з конкретних юридичних засобів та створює для задоволення інтересів суб'єктів права певну ступінь сприятливості чи несприятливості.

Правовий режим, безсумнівно, зумовлений волею законодавця, який застосовує своєрідний юридичний інструментарій регулювання тих чи інших суспільних відносин.

Обґрунтовано, що правовий режим майна може бути визначений як законодавчо встановлений та державою забезпечений спосіб нормативно- правового регулювання, що складається з юридичних засобів та призначений для регулювання правовідносин щодо структури майна, порядок його придбання та відчуження, створює для суб'єктів даних правовідносин певний ступінь сприятливості чи обмеження.

Правовий режим майна, отриманого як волонтерська допомога, служить не лише як справі безпеки суспільства, а й відповідає його інтересам, дедалі більше стає інструментом забезпечення життєдіяльності збройних сил. За допомогою інституту правового режиму майна українська держава прагне створити баланс між повною господарською правосуб'єктністю волонтерських організацій та порядком її реалізації з точки зору її здійснення у спеціально охоронюваній та контрольованій сфері суспільних відносин, що складаються в галузі забезпечення обороноздатності держави та її безпеки.

¹ Доктор юридичних наук, професор, Професор кафедри військового права та правоохоронної діяльності інституту стратегічних комунікацій Національного університету оборони України <https://orcid.org/0000-0003-3184-5738>.

² Кандидат юридичних наук, доцент Професор кафедри військового права та правоохоронної діяльності інституту стратегічних комунікацій Національного університету оборони України <https://orcid.org/0000-0002-0035-9748>

Ключові слова: правовий режим, правовий режим майна, Збройні Сили України, майно, волонтерська допомога.

Features of the legal regime of property received as volunteer aid for the Armed forces of Ukraine

Annotation. The article is devoted to consideration of issues of the legal regime of property, which was received as volunteer aid for the Armed Forces of Ukraine.

In the article, the author analyzed scientific approaches to the interpretation of the essence of the concepts "legal regime" and "legal regime of property".

Analyzing theoretical approaches, the authors conclude that the legal regime should be understood as a method of legal regulation provided by the state and established by law, intended for the legal regulation of certain spheres of social relations, consisting of specific legal means and creating a certain degree of favorability to satisfy the interests of legal subjects or adversity.

The legal regime is undoubtedly determined by the will of the legislator, who applies a kind of legal toolkit to regulate certain social relations.

It is substantiated that the legal regime of property can be defined as a legally established and state-provided method of legal regulation, consisting of legal means and intended to regulate legal relations regarding the structure of property, the procedure for its acquisition and alienation, creates for the subjects of these legal relations a certain degree favors or restrictions.

The legal regime of property received as volunteer aid serves not only as a matter of public safety, but also corresponds to its interests, increasingly becoming a tool for ensuring the livelihood of the armed forces. With the help of the institute of the legal regime of property, the Ukrainian state strives to create a balance between the full economic legal personality of volunteer organizations and the order of its implementation from the point of view of its implementation in a specially protected and controlled sphere of public relations, which are in the field of ensuring the defense capability of the state and its security.

Keywords: legal regime, legal regime of property, Armed Forces of Ukraine, property, volunteer assistance.

Вступ

В нашій державі у зв'язку з військовою агресією рф проти України введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [1]. Відтак, для громадянського суспільства з початком повномасштабного вторгнення рф в Україну основним напрямом діяльності стали допомога Збройним Силам України та жертвам російської агресії.

В основному волонтерська робота зосереджена на таких основних напрямках, як: допомога українським військовим (46%), волонтерська допомога жертвам російської агресії (26%), гуманітарна допомога населенню (20%) та людям з інвалідністю (16%) [2].

Саме з перших днів повномасштабного вторгнення суспільство одразу почало активно реагувати на важке випробування, яке випало на частку України. З'явилося безліч волонтерських організацій, які надають різноманітну допомогу: збирання коштів для потреб ЗСУ, евакуація людей, які мешкають на територіях, де ведуться активні бойові дії, надання медичної та психологічної допомоги постраждалим від наслідків

війни, навіть пошук притулку для тварин. Цей список добрих справ можна продовжувати нескінченно. І якщо в перші дні волонтерська допомога мала більш стихійний характер, то з кожним днем ставала все більш налагодженою.

Крім того волонтерські організації відіграють важливу роль у житті як військових, так і цивільних громадян, які постраждали від війни. Найбільший відсоток волонтерських організацій зосереджується на допомозі ЗСУ (46%).

Незважаючи на всі труднощі, з якими стикаються у своїй діяльності волонтерські організації, кожна з них має певну стратегію руху в майбутньому.

Волонтери – це потужна сила протидії агресору в Україні. Вони мають велику підтримку військових і громадян, які потребують допомоги.

У зв'язку з цим актуальності набуває тема правового режиму майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичну базу для написання даної статті склали праці: В.В. Белєвцева, Д.О. Давидов, Н. Коваленко, С.О. Кузнiченко, Т.П. Мінка, В.Я. Настюк, Ю.П. Пацурківський, Г.В. Пронська, І.О. Соколова, А.С. Спаський, Л.В. Томаш, В.С. Щербина та ін.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення правового режиму майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України.

Результати

Аналізувати майнові відносини, що складаються в рамках волонтерської діяльності, неможливо, не визначившись із змістом поняття, що використовується в науковому обороті при розгляді особливостей зазначених відносин, саме поняття «правовий режим».

Поняття «правовий режим» в даний час все частіше зустрічається в юридичній літературі, але при цьому однозначного його трактування та визначення немає ні в нормативно-правових актах, ні в науці. При цьому варто зазначити, що чим конкретніше поняття, закріплене в законодавстві, тим легше реалізуються приписи і ефективніше реалізовується правове регулювання. У зв'язку з цим, перш ніж перейти до визначення та розгляду галузевого терміну «правовий режим майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України», необхідно визначити зміст загальнотеоретичних термінів «правовий режим» та «правовий режим майна».

Термін «режим» (франц., від лат. *regimen* – управління, керівництво) у юридичній енциклопедії визначається як «встановлений національним законодавством і нормами міжнародного права порядок у суспільних відносинах (національний режим, правовий режим, прикордонний режим...)» [3, с. 267].

Як зазначає Т.П. Мінка, своїм виникненням категорія «режим» зобов'язана політиці, державі та праву [4, с. 49]. З даним твердженням можна погодитись, позаяк тлумачення даного поняття пов'язано в першу чергу з тим, що впродовж багатьох років радянська доктрина віддавала пріоритет державі на відміну від права.

Більшість вчених, які звертаються до дослідження поняття «правовий режим», сходяться на думці, що даний юридичний феномен є певною сукупністю правових засобів.

Варто погодитись із думкою Л.В. Томаш про те, що важливе теоретичне і практичне значення має цілісна концепція правового режиму, оскільки надає можливість: 1) законодавцю, враховуючи всі обставини, взявши за основу необхідне поєднання

юридичних засобів, що створюють оптимальні умови щодо конкретного об'єкта (чи суб'єкта діяльності), піддати виникаючі відносини особливій, специфічній регуляції; 2) науці – побачити глибину та можливості як правового регулювання, так і права загалом; 3) правоохоронцю – забезпечити контроль і нагляд законної та правильної (на основі принципів пріоритету прав і свобод і т.п.) дії механізмів реалізації; 4) правозастосувачу – застосовувати закони й інші нормативно-правові акти, чітко знаючи, що покладено в основу будь-якого поєднання юридичних засобів і чи досягаються цілі специфічного регулювання [5, с. 25].

У своєму дослідженні І.О. Соколова під правовим режимом пропонує розуміти «засновану на загальних засадах регулювання сукупність взаємопов'язаних між собою правових засобів, які забезпечують стійке нормативне впорядкування певної сфери суспільних відносин, виражають ступінь жорсткості юридичного регулювання, сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права, припустимий рівень їх активності» [6, с. 9]. Дослідницею також підкреслено, що правовий режим є проявом нормативності права на вищому рівні, позаяк забезпечує стійке нормативно-правове регулювання певних суспільних відносин, сприяє оптимальному використанню конкретних об'єктів права [6, с. 9].

Н. Коваленко у своїй роботі пропонує загальну категорію правового режиму розглядати як «нормативно закріплений винятковий порядок державного регулювання особливих суспільних відносин, який об'єктивується через структуровану сукупність різноманітних регулятивно-правових методів, комплекс котрих визначено специфікою відносин, що регулюються режиму» [7, с. 257].

Науковці В. Я. Настюк та В.В. Белевцева, на підставі проведеного аналізу теоретичних засад щодо поняття «правовий режим» зробили висновок про те, що правовий режим у структурно-функціональному сенсі – це: «а) система заходів, яка використовується для досягнення поставлених цілей режимної спрямованості; б) система правових заходів, яка полягає у специфіці методів (прийомів) регулювання його механізму; в) закріплена у законодавстві цільова сукупність прав, обов'язків та відповідальності» [8, с. 17]. Щодо питання практичної сторони правового режиму, то як відзначають дослідники, у ньому діє особливий юридичний порядок, притаманний кожній галузі права зокрема. Тобто, «правовий режим галузі права є сукупністю юридичних засобів регулювання – галузевим юридичним інструментарієм, – опосередкованих галузевим методом правової дії, яка базується на принципах, специфічних для даної галузі» [8, с. 17].

В свою чергу С.О. Кузніченко та А.С. Спаський пропонують визначати правовий режим як «правову форму відносин у певній сфері суспільного життя, що має комплекс правових засобів, якими забезпечується відповідний порядок динаміки цих відносин у часі й просторі та визначаються напрями правового регулювання» [9, с. 73]. Відтак тут слід погодитися з тим, що мета правового режиму полягає у регулюванні певних суспільних відносин.

Тобто, правовий режим, як слушно відзначає Д.О. Давидов, є багатозначним, міжгалузевим та міждисциплінарним поняттям, що використовується у різних галузях наукового знання та у змісті нормативно-правових актів, яке чітко закріпилося в юридичній термінології і суспільно-політичному лексиконі на позначення різних правових станів у загальній теорії права та низці юридичних галузей (адміністративному, екологічному, земельному праві та ін.) [10, с. 106].

Таким чином, як видно з наведених вище визначень, у наукових колах відсутня єдність у думках щодо поняття категорії «правовий режим». Вчені, незалежно від належності їх позиції щодо поняття «правовий режим», наголошують на особливій значущості правових режимів у регулюванні певних (специфічних) суспільних відносин шляхом своєрідного поєднання правових засобів.

Отже, ґрунтуючись на даних визначеннях, під правовим режимом варто розуміти забезпечений державою та законодавчо встановлений спосіб правового регулювання, призначений для правового регулювання окремих сфер суспільних відносин, що складається з конкретних юридичних засобів та створює для задоволення інтересів суб'єктів права певну ступінь сприятливості чи несприятливості.

Що стосується питання щодо визначення поняття та змісту терміна «правовий режим майна», який досить часто вживається в нормативно-правових актах господарського законодавства та у науковій і навчальній літературі, залишається дискусійним.

Так, термін «режим» (фр. *regime*, від лат. *regimen* – правління, *regere* – правити, керувати), який закріплено у словнику іншомовних слів, стосовно майна можна розглядати як систему правил, заходів, що необхідні для якоїсь мети [11, с. 586]. Проте такого роду трактування недостатньо задля характеристики правового режиму майна.

Слід зазначити, що сучасні джерела спеціальної літератури містять різні визначення щодо поняття «правовий режим майна».

Так, В.М. Гайворонський у своїй роботі визначає правовий режим майна суб'єктів господарювання як «установлений правовими засобами порядок і умови придбання (присвоєння) майна, здійснення суб'єктами права повноважень володіння, користування та розпорядження ним, реалізацію функцій управління майном, а також правову його охорону» [12, с. 91].

Науковець Г.В. Пронська під правовим режимом майна підприємства пропонує розуміти встановлені чинним законодавством структуру майна, порядок його придбання, використання, вибуття такого майна і звернення стягнення на майно [13, с. 618]. Із визначенням даного поняття шляхом виокремлення його структурних елементів можна погодитися цілком, однак, варто підкреслити, що правовий режим майна може визначатися також індивідуальними правовими актами та навіть договором.

Подібне твердження підтримує і В.С. Щербина, який у своїй роботі підкреслює, що під правовим режимом майна суб'єктів господарювання в теорії господарського права «розуміють встановлені правовими нормами структуру цього майна, порядок його придбання (формування), використання і вибуття, порядок звернення на нього стягнення кредиторів» [14, с. 199].

Тобто, науковець поняття правового режиму майна пропонує визначати «як установлену законодавством і власником майна або уповноваженим ним органом (як в індивідуальному правовому акті, так і в договорі) сукупність статичних (види та структура майна, його правовий титул) і динамічних (правовідносини щодо порядку придбання, володіння, використання, вибуття такого майна і звернення стягнення на майно, а також щодо розпорядження майном з боку уповноважених органів та кредиторів) елементів» [15, с. 6-7].

Правовий режим майна суб'єктів підприємницької діяльності Ю.П. Пацурківський пропонує розуміти як «встановлені правовими нормами склад цього

майна, порядок його формування, використання і вибуття та обсяг прав і обов'язків з приводу володіння, користування і розпорядження майном, порядок звернення на нього стягнень кредиторів. При цьому формами (видами) правового режиму майна суб'єктів підприємницької діяльності, які забезпечують можливість реалізації права на підприємництво, є право власності, обмежені речові права та права з речовими ознаками на чуже майно» [14, с. 3].

Тобто, правовий режим майна – це встановлений у юридичних нормах порядок формування майна та наділення ним різних господарських утворень, порядок управління ним з боку цих утворень та інших ланок народного господарства.

Зарубіжний дослідник Дж. Кріббет зазначає, що правовий режим майна господарської організації передбачає певну форму майнового відокремлення, а також наявність особливих правил реалізації правомочностей володіння, користування і розпорядження майном у процесі здійснення підприємницької діяльності [15, с. 225].

На думку В.М. Пашкова, правовий режим майна слід розуміти як сукупність вимог, що ставляться до майна у разі його набуття, використання в процесі здійснення господарської діяльності, вибуття. Правовий режим майна у господарській діяльності виявляється у встановленні особливих правил обліку майна, порядку погашення його вартості, віднесення вартості майна на собівартість тощо [18, с. 208].

Тобто, правовий режим майна означає існування всередині основних правових форм (власності чи похідних речових прав) особливих правил реалізації правомочностей щодо володіння, користування та розпорядження майном під час підприємництва.

Правовий режим може встановлюватися щодо окремих видів майна, що виділяється за економічними та (або) юридичними ознаками. Він може встановлюватися щодо фондів, коли майно відокремлюється та обліковується окремо за особливими правилами. Правовий режим може стосуватися і так званих резервів підприємства, тобто коштів, що формуються у страхових цілях, коли закон вимагає чи допускає їх створення.

Таким чином, на підставі викладених вище наукових позицій правовий режим майна може бути визначити як законодавчо встановлений та державою забезпечений спосіб нормативно-правового регулювання, що складається з юридичних засобів та призначений для регулювання правовідносин щодо структури майна, порядок його придбання та відчуження, створює для суб'єктів даних правовідносин певний ступінь сприятливості чи обмеження.

Згідно із законодавством України, в умовах дії правового режиму воєнного стану держава може вилучати майно юридичних та фізичних осіб на потреби армії із подальшою виплатою компенсації власникам.

На потреби армії під відчуженням йде переважно транспорт. Досить часто вилучають комерційні та вантажні автомобілі, які справді потрібні на фронті. Загалом такого роду транспортні засоби є у автопарках компаній. Проте трапляються випадки, коли на війну забирають транспорт пересічних громадян, у тому числі легковий. Окрім того були випадки вилучення обладнання, палива тощо [19].

Також, слід відзначити, що військовим командуванням в умовах воєнного стану може здійснюватися і примусове відчуження (реквізіція) майна, що перебуває у приватній власності громадян. У більшості випадків такого роду конфіскація стосується автотранспортних засобів. Однак не слід забувати, що навіть в умовах війни таке відчуження не може бути свавільним та повинно відбуватись в порядку, встановленому

законодавством. Питання щодо незаконного відчуження може бути оскаржено в суді [20].

Тобто, можуть бути вилучені лише індивідуально окремі активи, такі як нерухомість, обладнання, транспорт, але не майно, визначене родовими ознаками: будматеріали, нафтопродукти, продовольство, гроші.

На сьогодні наша держава як єдиний злагоджений механізм мужньо протистоїть повномасштабному вторгненню армії російської федерації. Регулярно потреби наших захисників у підтримці з тилу лише зростають, адже з кожним разом бойові дії стають все більш запеклішими та вимагають максимального як матеріального, так технічного забезпечення.

Саме тому, для потреб Збройних Сил України може бути передане майно, як волонтерська допомога.

Різного роду волонтерські організації та окремі волонтери регулярно надають допомогу в оснащенні української армії засобами індивідуального нелетального захисту, такими як бронезилети та каски, лікуванні поранених бійців і придбанні індивідуальних аптечок; закупівлею необхідної для захисників України амуніції й обладнання – бронезилетів і шоломів, дронів, планшетів, тепловізорів, транспортних засобів, рацій; закупівля бронезилетів та касок високого рівня захисту тощо.

Законом України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI [21] визначені напрямки надання волонтерської допомоги. І одним з них є надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, дії правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України.

В той самі час, Закон [21] вказує, що волонтерська допомога – це роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами. Тобто ні про жодне майно в законі не йдеться.

Однак в Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України, затвердженою наказом Міністерства оборони України від 17.08.2017 № 440, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 вересня 2017 р. за № 1192/31060 [22], міститься окремий розділ XII «Особливості обліку майна, яке надійшло як міжнародна допомога, від волонтерських організацій, як благодійна, гуманітарна допомога». Тобто, майно у волонтерів все ж є. Як же це відбувається?

На нашу думку, відповідь слід шукати у самому Законі України «Про волонтерську діяльність» [21, ст. 1], який зазначає, що волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності.

Таким чином, «базовим» законом щодо майна волонтерів виступає Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 року № 531/97-ВР [23]. Вже цій Закон визначає, що благодійник - дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права (у тому числі благодійна організація), яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності [23, ст. 1].

Стаття 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [23] до сфер благодійної діяльності відносить сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану.

А тому, у випадку з майном волонтерів, що передається у Збройні Сили України, волонтери одночасно виступають як благодійники, які добровільно здійснюють декілька видів благодійної діяльності:

публічний збір благодійних пожертв;

безоплатна передача у власність бенефіціарів коштів, іншого майна, а також безоплатне відступлення бенефіціарам майнових прав;

безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів (кінцевих отримувачів).

У зв'язку з цим виникає питання щодо правового режиму майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України.

Згідно статті 3 Закону України «Про правовий режим майна Збройних Сил України» від 21 вересня 1999 року № 1075-XIV [24] з моменту надходження майна до Збройних Сил України і закріплення його за військовою частиною Збройних Сил України воно набуває статусу військового майна. Військові частини використовують закріплене за ними військове майно лише за його цільовим та функціональним призначенням. Облік, інвентаризація, зберігання, списання, використання та передача військового майна здійснюються у спеціальному порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Визначаючи правовий режим даного виду майна, на наш погляд, варто брати до уваги наступні чинники: нормативно-правове регулювання як набуття даного майна, так і його використання; законність отримання майна як волонтерської допомоги; структура майна; мета використання майна як волонтерської допомоги; порядок набуття, здійснення та припинення прав на дане майно; захист прав учасників при використанні даного майна; здійснення контролю за переданням майна як волонтерської допомоги для Збройних Сил України.

Висновки

Отже, під правовим режимом майна, яке було отримано як волонтерська допомога для Збройних Сил України, можна розуміти сукупність правових засобів, що регулюють майнові відносини, які виникають при здійсненні волонтерської діяльності.

У структурі даного правового режиму вважаємо за можливе виділяти: структуру майна, порядок його формування та використання, придбання та відчуження; особливий порядок повноважень щодо володіння, користування та розпорядження майном.

Правовий режим майна, отриманого як волонтерська допомога, служить не лише як справі безпеки суспільства, а й відповідає його інтересам, дедалі більше стає інструментом забезпечення життєдіяльності збройних сил. За допомогою інституту правового режиму майна українська держава прагне створити баланс між повною господарською правосуб'єктністю волонтерських організацій та порядком її реалізації з точки зору її здійснення у спеціально охоронюваній та контрольованій сфері суспільних відносин, що складаються в галузі забезпечення обороноздатності держави та її безпеки.

Правовий режим майна, отриманого як волонтерська допомога для Збройних Сил України є інститутом, покликаним врегулювати участь волонтерських організацій у

цивільному обороті, і забезпечити стійкість матеріального забезпечення життєдіяльності військ, забезпечити збереження всіх видів майна військових організацій.

Загальною метою та головним призначенням правового режиму майна, отриманого як волонтерська допомога для Збройних Сил України є створення надійних правових бар'єрів та забезпечувальних їх заходів, які б, з одного боку – серйозно ускладнювали (або зовсім виключали) необґрунтоване чи не цільове витрачання майна, а з іншого боку – надавали відповідним органам військового управління всіляку можливість своєчасного та повного задоволення потреб збройних сил у матеріальних засобах та іншому майні.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. В Україні за два роки зросла кількість благодійних та громадських організацій. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/u-2023-rotsi-zmenshilas-chastka-hromadskikh-orhanizatsij-jaki-spetsializujutsja-u-sferi-dopomohi-zsuta-postrazhdalim-vid-vijni-doslidzhennja-.html>
3. Юридична енциклопедія: В 5 т. Гол. колегії Ю. С. Шемшученко. К. 2003. Т. 5. 736 с.
4. Мінка Т.П. Органи внутрішніх справ як суб'єкти забезпечення адміністративно-правових режимів : дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Дніпропетровськ: Дніпроп. у-т внутр. Справ. 2001. 615 с.
5. Томаш Л.В. Правовий режим: поняття та ознаки. Науковий вісник Чернівецького університету. 2005. № 282. С. 25-29.
6. Соколова І. О. Правовий режим: поняття, особливості, різновиди : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. 2011. 22 с.
7. Коваленко Н. До питання про визначення поняття та ознак правового режиму. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 12. С. 254-258.
8. Настюк В.Я., Белевцева В.В. Адміністративно-правові режими в Україні : монографія. Х.: Право. 2009. 128 с.
9. Кузніченко С.О., Спаський А.С. Категорія «адміністративно-правовий режим» у юридичній науці та законодавстві України. Актуальні проблеми держави і права. 2007. Вип. 35. С. 70–75.
10. Давидов Д.О. Різноманіття значень категорії «правовий режим». Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. 2017. №3(15). С. 104-108.
11. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень. Укл. О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра. 2006. 789 с.
12. Господарське право України: підручник. За ред. В.М. Гайворонського і В.П. Жушмана. Харків: Право. 2005. 384 с.
13. Пронська Г.В. Вибране. Київ: Освіта України. 2013. 696 с.

14. Господарське право : підручник. В.С. Щербина. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер. 2013. 640 с.
15. Щербина В.С. Поняття правового режиму майна господарського призначення. Економіка та право. 2020. № 1. С. 3-8.
16. Пацурківський Ю.П. Правовий режим власності: поняття та зміст. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2013. № 6. С. 3–9.
17. Cribbet J., Johnson's J. Principles of the Law of Property. 3rd ed. New York : The Foundation Press. Inc. 1989. 481 p.
18. Господарське право: підручник. За заг. ред. Д.В. Задихайла, В.М. Пашкова. Харків: Право. 2012. 696 с.
19. Вилучення майна під час дії воєнного стану. Чи реально отримати компенсацію. URL: <https://knpartners.com.ua/viluchennja-majna-pid-chas-dii-voennogo-stanu-chi-realno-otrimati-kompensaciju/>
20. Відповіді адвоката: правила примусового відчуження майна громадян під час війни. URL: <https://intent.press/expert/humanrights/2022/vidpovidadvokata-pravila-primusovogo-vidchuzhennya-majna-gromadyan-pid-chas-vijni/>
21. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. Відомості Верховної ради України. 2011. № 42. Ст. 435.
22. Інструкція з обліку військового майна у Збройних Силах України, затверджена наказом Міністерства оборони України від 17.08.2017 № 440, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 вересня 2017 р. за № 1192/31060. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-17#Text>
23. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 року № 531/97-ВР. Відомості Верховної ради України. 2013. № 25. Ст. 52.
24. Про правовий режим майна Збройних Сил України: Закону України 21 вересня 1999 року № 1075-XIV. Відомості Верховної ради України. 1999. № 48. Ст 407.